

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR
ANDROSHCHUK Kateryna – Postgraduate Student at the Department of Pedagogy and Educational Management Vinnytsia Mykhailo Kotsiubynskyi State Pedagogical University.

Scientific interests: foreign language teaching methodology, English-language authentic materials in text format, foreign language training of future civil engineers.

Стаття надійшла до редакції 08.03.2026 р.
Стаття прийнята до друку 21.03.2026 р.

УДК 378.147:74

DOI: 10.36550/2415-7988-2026-1-223-125-130

ISSN 2415–7988 (Print) ISSN 2521–1919 (Online)

БЕРИНЕЦЬ Володимир – аспірант, викладач кафедри рисунку Закарпатської академії мистецтв
ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-0986-4865>
e-mail: Berynets952@proton.me

ВПРОВАДЖЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ «СКЕТЧІНГ ДЛЯ ДИЗАЙНЕРІВ» У МИСТЕЦЬКИХ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ В ЄВРОПІ ТА УКРАЇНІ

У статті здійснено комплексний порівняльний аналіз сучасних методик викладання дисципліни «Скетчинг для дизайнерів» у провідних мистецьких закладах вищої освіти Європи (Royal College of Art, Central Saint Martins, Politecnico di Milano, Aalto University) та України з метою розробки науково обґрунтованої моделі її впровадження у вітчизняну дизайн-освіту.

Дослідження охоплює період з 2015 по 2025 рік та базується на методах теоретичного аналізу, порівняння, систематизації та педагогічного моделювання. Актуальність дослідження зумовлена стратегічною роллю дизайну в інноваційному розвитку, євроінтеграційними процесами України в рамках Болонського процесу та необхідністю підготовки конкурентоспроможних фахівців в умовах цифрової трансформації креативних індустрій. Виявлено суттєве відставання українських ЗВО через переважання академічного рисунку (80-90% навчального часу), обмежене використання цифрових інструментів, нестачу технічного забезпечення, консерватизму системи оцінювання та відсутність системної інтеграції скетчингу у проєктні дисципліни. Це призводить до невідповідності компетенцій випускників вимогам сучасного ринку праці та міжнародним стандартам.

На прикладі НАОМА проаналізовано поточний стан: скетчинг реалізується переважно в рамках ОПП «Анімаційний рисунок» через дисципліну «Sketching / Storyboard» з фокусом на традиційних техніках та елементах сторібордингу, тоді як цифрові інструменти згадуються фрагментарно. Запропоновано гібридну модель впровадження з поступовим збільшенням цифрової складової дисципліни (від 30% на перших-других курсах до 60-70% на старших курсах), обов'язковою інтеграцією у проєктні завдання (>30%), впровадженням системи регулярних «crits» та портфоліо-оцінювання, використанням доступних хмарних інструментів (Krita, Inkscape, Miro, FigJam), систематичним підвищенням кваліфікації викладачів через онлайн-курси та стажування, розвитком партнерства з індустрією через спільні проєкти та гостьові лекції.

Модель адаптовано до умов воєнного стану через гібридні формати навчання, дистанційні платформи та елементи арт-терапії для психологічної підтримки здобувачів освіти. Реалізація запропонованих заходів дозволить гармонізувати українську дизайн-освіту з європейськими стандартами, підвищити конкурентоспроможність випускників на глобальному ринку, забезпечити їхню готовність до роботи в умовах швидких технологічних змін та сприяти розвитку креативної економіки України в контексті післявоєнної відбудови та євроінтеграції.

Ключові слова: скетчинг, дизайн-освіта, гібридна модель, європейський досвід, українські ЗВО, цифрові інструменти, crits, портфоліо, інтеграція в проєктні дисципліни, НАОМА, анімаційний рисунок, сторіборд, євроінтеграція, креативна економіка, воєнний стан.

BERYNETS Volodymyr – postgraduate student, lecturer at the Department of Drawing Transcarpathian Academy of Arts
ORCID: <https://orcid.org/0009-0004-0986-4865>
e-mail: Berynets952@proton.me

IMPLEMENTATION OF THE DISCIPLINE «SKETCHING FOR DESIGNERS» IN ART HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS IN EUROPE AND UKRAINE

This article presents a comprehensive comparative analysis of modern teaching methods for the discipline "Sketching for Designers" in leading art higher education institutions of Europe (Royal College of Art, Central Saint Martins, Politecnico di Milano, Aalto University) and Ukraine, aiming to develop a scientifically grounded model for its implementation within Ukrainian design education.

The research covers the period from 2015 to 2025 and is based on methods of theoretical analysis, comparison, systematization, and pedagogical modeling. The relevance of the research is driven by the strategic role of design in innovative development, Ukraine's European integration processes within the Bologna Process, and the necessity of training competitive specialists amid the digital transformation of creative industries. A significant lag in Ukrainian HEIs was identified due to the prevalence of academic drawing (80–90% of curriculum time), limited use of digital tools, lack of technical equipment, the conservative nature of the evaluation system, and the absence of systematic integration of sketching into project-based disciplines. This leads to a mismatch between graduates' competencies and the requirements of the modern labor market and international standards.

Using NAOMA as a case study, the current state was analyzed: sketching is implemented primarily within the Educational and Professional Program "Animation Drawing" through the discipline "Sketching / Storyboard", focusing on traditional techniques and storyboard elements, while digital tools are mentioned sporadically. A hybrid implementation model is proposed, featuring a gradual increase of the discipline's digital component (from 30% in the first and second years to 60-70% in senior years), mandatory integration into project assignments (>30%), implementation of a system of regular "crits" and portfolio-oriented assessment, utilization of accessible cloud

tools (Krita, Inkscape, Miro, FigJam), systematic faculty development through online courses and internships, and development of industry partnerships through joint projects and guest lectures.

The model is adapted to martial law conditions through hybrid learning formats, distance platforms, and art therapy elements for the psychological support of students. Implementation of the proposed measures will enable the harmonization of Ukrainian design education with European standards, enhance graduate competitiveness in the global market, ensure their readiness to work amid rapid technological changes, and contribute to the development of Ukraine's creative economy in the context of post-war recovery and European integration.

Key words: sketching, design education, hybrid model, European experience, Ukrainian HEIs, digital tools, crits, portfolio, integration into project disciplines, NAOMA, animation drawing, storyboard, European integration, creative economy, martial law.

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. У сучасному світі дизайн є стратегічним драйвером інновацій та сталого розвитку. За даними Bureau of European Design Associations (BEDA), дизайн об'єднує понад 50 організацій з 27 країн Європи та визнається ключовим фактором економічного зростання [1]. Якісна дизайн-освіта критично важлива для підготовки конкурентоспроможних фахівців.

Україна в рамках євроінтеграції та Болонського процесу (з 2005 р.) гармонізує вищу освіту з Європейським простором вищої освіти (ЕНЕА), однак реформи в мистецькій освіті відбуваються нерівномірно [8; 9]. Особливо це стосується підготовки дизайнерів, де швидкі технологічні зміни випереджають оновлення програм.

Скетчинг є фундаментальною компетенцією дизайнерів, що поєднує традиційні та цифрові техніки для візуалізації ідей, ітерацій та комунікації. Проблема полягає в значному відставанні української мистецької освіти від європейських стандартів у впровадженні сучасних (гібридних) методик викладання скетчингу. Провідні європейські університети вже інтегрували баланс традиційного та цифрового підходів, тоді як в Україні переважають консервативні методи, що не відповідають вимогам ринку праці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання дизайн-освіти та ролі графічних дисциплін висвітлено в працях багатьох авторів. Даниленко В. та Даниленко Л. [10] порівнюють системи освіти Великої Британії та України, наголошуючи на практико-орієнтованості британських шкіл. Трач А., Толмач О. та Чайковська І. [11] аналізують трансформацію дизайн-освіти в Україні з урахуванням глобальних практик, підкреслюючи скетчинг як універсальну мову комунікації.

Щодо цифрових інструментів – Гіргін Каягач та Акдаж [12] доводять необхідність доповнення традиційних технік цифровими для синергетичного ефекту. Радомска В. та Понкало С. [13], Кобиларек А. та ін. [14] розглядають вплив війни на креативний контекст освіти в Україні, акцентуючи адаптацію до онлайн-форматів та технічні обмеження. В Україні Гончарук В., Бугаско Т. та ін. [15] вказують на потребу модернізації технічної бази та компетенцій викладачів.

Проте комплексного порівняльного дослідження методик викладання саме скетчингу в європейських та українських закладах з розробкою моделі впровадження бракує – більшість робіт обмежуються загальними рекомендаціями або теоретичними аспектами.

Мета статті. Розробити науково обґрунтовану модель впровадження дисципліни «Скетчинг для дизайнерів» у мистецьких вищих навчальних закладах України на основі аналізу передового європейського досвіду та сучасних тенденцій.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасна європейська дизайн-освіта демонструє системний і послідовний підхід до викладання скетчингу як однієї з ключових професійних компетенцій дизайнера. Провідні мистецькі та технічні університети Європи інтегрують скетчинг не як ізольовану графічну дисципліну, а як наскрізний інструмент, що пронизує весь цикл проєктної діяльності – від генерації концепцій до презентації та комунікації з виробництвом і клієнтами. Цей підхід ґрунтується на гібридній моделі, що поєднує традиційні аналогові техніки з цифровими інструментами, забезпечуючи одночасно розвиток фундаментальних навичок і відповідність вимогам сучасної креативної індустрії.

У Великій Британії, де дизайн-освіта традиційно орієнтована на практико-орієнтоване навчання, скетчинг посідає центральне місце в програмах таких закладів, як Royal College of Art та Central Saint Martins (University of the Arts London). Навчальний процес побудовано на принципі «learning by doing», коли студенти з перших тижнів занурюються в інтенсивну проєктну діяльність [10; 17; 18]. Важливим елементом методології є регулярні «crits» – структуровані групові обговорення робіт, під час яких студенти презентують свої скетчі, отримують конструктивну критику від викладачів і одногрупників, вчать аргументувати дизайнерські рішення та розвивати візуальну грамотність [7]. Такий формат сприяє формуванню не лише технічних навичок, а й критичного мислення, вміння працювати в команді та адаптувати ідеї до зворотного зв'язку (Рис. 1). Водночас студенти заохочуються до експериментів з різними медіа: від швидких маркерних скетчів на папері до цифрових малюнків на планшетах, що дозволяє кожному знайти власний графічний голос і водночас освоїти швидку ітерацію ідей [17; 18].

В Італії Politecnico di Milano реалізує інший, але не менш ефективний підхід, де скетчинг трактується насамперед як «технічна мова промислового дизайнера» [19]. Навчальна програма має чітку ієрархічну структуру: на початкових етапах студенти опановують фундаментальні принципи побудови форми, перспективи, пропорцій та композиції за допомогою традиційних матеріалів (олівець, туш, маркери). Надалі ці навички застосовуються до спеціалізованого скетчингу конкретних типів виробів – меблів, побутової техніки, транспортних засобів тощо. Особлива увага приділяється точності та читабельності ескізів, оскільки вони мають слугувати комунікаційним мостом між дизайнером, інженером і виробником [12; 19] (Рис. 1). Такий методичний акцент на технічній точності та практичній реалізованості дозволяє випускникам швидко адаптуватися до вимог промислового дизайну, де ескіз часто стає основою для подальшого 3D-моделювання та прототипування.

Північна Європа (Фінляндія, Нідерланди) демонструє найбільш гуманістичний і міждисциплінарний

підхід. У Aalto University та TU Delft скетчинг використовується не лише для візуалізації об'єктів, а й для дослідження користувацького досвіду, побудови сервісних сценаріїв, емпатійних карт та прототипування взаємодій [16]. Значну роль відіграють цифрові колаборативні платформи (Miro, FigJam, Mural), які дозволяють студентам одночасно працювати над скетчами в реальному часі, незалежно від місця перебування. Курси часто поєднують скетчинг з методами дизайн-мислення, емпіричними дослідженнями (спостереження, глибинні інтерв'ю) та швидким прототипуванням, що формує комплексне розуміння людського фактора в дизайні [16]. У TU Delft, зокрема, існують спеціалізовані модулі, такі як «Visualisation & Presentation» та «Sketching & Drawing for Conceptual Design», де акцент робиться на швидкості генерації варіантів і навичках візуальної комунікації в міждисциплінарних командах [16] (Рис.1).

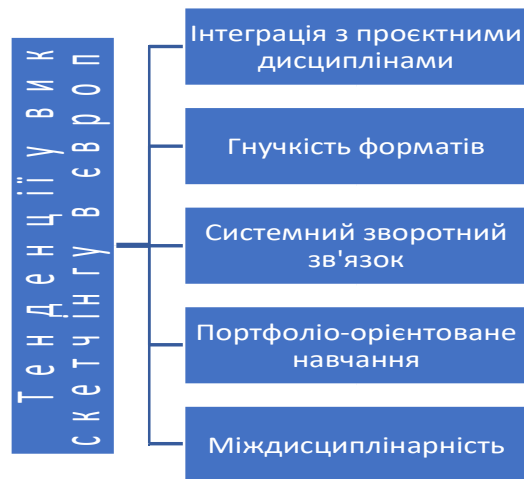

Рис. 1. Тенденції у викладанні скетчингу в європейських ЗВО [1; 7; 12; 17].

Таблиця 1.

Порівняльна характеристика методичних підходів до викладання скетчингу

Критерій	Традиційний підхід	Цифровий підхід	Гібридний підхід
Основні інструменти	Олівець, маркер, папір	Планшет, стилус, ПЗ	Комбінація обох
Акцент у навчанні	Фундаментальні навички, індивідуальний стиль	Швидкість, ітерація, інтеграція з виробництвом	Баланс фундаменту та практичної актуальності
Переваги	Розвиток моторики, емоційна глибина, тактильний досвід	Гнучкість редагування, масштабованість, колаборація	Максимальна адаптивність до різних задач
Обмеження	Обмежена можливість ітерації, складність інтеграції з цифровими процесами	Ризик шаблонності, залежність від техніки, крива навчання	Вимагає більше ресурсів та кваліфікованих викладачів
Рекомендоване застосування	Початкові етапи навчання, розвиток індивідуального стилю	Просунуті етапи, проєктна робота, професійна підготовка	Комплексна підготовка дизайнерів

Джерело: систематизовано автором на основі [4; 7; 12; 16; 17].

В Україні нормативний контекст трансформується під впливом євроінтеграції, але зберігається акцент на академічному рисунку (80-90% часу), обмежене використання цифрових інструментів [8; 9; 10; 11; 15]. Аналіз програм НАОМА, ХДАДМ, КНУТД, ЛНАМ показує консерватизм методик та ресурсні обмеження.

Системні бар'єри: нестача обладнання, кадровий дефіцит, консерватизм оцінювання, вплив воєнного стану на технічне забезпечення [10; 13; 15] (Рис. 2).

Рис. 2. Системні бар'єри у викладанні скетчингу в українських ЗВО.

Таблиця 2

Порівняльна характеристика підходів до викладання скетчингу

Параметр	Українські ЗВО	Європейські ЗВО	Наслідки розбіжності
Співвідношення традиційний/цифровий	85/15	50/50	Випускники менш готові до цифрових виробничих процесів
Інтеграція з проєктними курсами	Обмежена	Системна	Зниження практичної цінності навичок скетчингу
Система оцінювання	Технічна точність, іспити	Процес та результат, портфоліо	Демотивація студентів, обмеження креативності
Доступ до обладнання	Обмежений	Повний	Нерівність у можливостях навчання
Гнучкість форматів	Низька	Висока	Складність адаптації до змінних умов

Джерело: систематизовано автором на основі [7; 10-13; 15-17; 19].

Ключові принципи ефективності (європейський досвід): баланс традиційного/цифрового, інтеграція в проєкти, портфоліо-оцінювання, гнучкість, підготовка викладачів [7; 12; 16; 17; 19] (Рис. 3).

Принцип послідовності та поступовості	Принцип зворотного зв'язку	Принцип гнучкості
Навчання повинно переходити від фундаментальних навичок (лінія, форма, перспектива) до професійного застосування в проєктній діяльності. Дослідження підтверджує, що студенти ефективніше опановують цифрові інструменти після освоєння основ традиційного скетчингу.	Регулярне конструктивне оцінювання через індивідуальні консультації, групові обговорення та письмові коментарі є критично важливим для розвитку студентів	Адаптивність до різних форматів навчання (очний, дистанційний, змішаний) та індивідуальних траєкторій студентів забезпечує інклюзивність та ефективність освітнього процесу

Рис. 3. Ключові принципи ефективності викладання скетчингу.

Розглянемо український навчальний заклад Національну академію образотворчого мистецтва і архітектури (НАОМА), в якій скетчинг впроваджується переважно в рамках нової освітньо-професійної програми «Анімаційний рисунок» (відкрита у 2024 році на кафедрі рисунка) [20; 21]. Основні приклади:

- Дисципліна «Sketching / Storyboard». Це одна з ключових навчальних дисциплін програми. Скетчинг використовується як швидкі грубі нариси, вільні ескізи та сторіборди для фіксації ідей, композиції, форми, настрою, руху та послідовності в анімації. Навички розвивають візуалізацію наративу, динаміки та кадрування [20; 21].

- Практичні заняття та демонстрації. Студенти регулярно виконують улюблені скетчі в рамках дисципліни, що фіксуються в фотозвітах та публікаціях кафедри. Акцент на швидкості виконання, спостережливості та творчій інтерпретації [20; 21].

- Інтеграція в ширші програми. На освітній програмі «Графічний дизайн» (3 курс) скетчинг може входити до вибіркового компонентів (студенти обирають 21 кредит з професійно-орієнтованих дисциплін), де він застосовується в проєктній графіці та візуальній комунікації [20; 22].

Загалом у НАОМА скетчинг не є окремою обов'язковою дисципліною для всіх спеціальностей дизайну, а реалізується як спеціалізований компонент анімаційного напрямку з фокусом на традиційних техніках (швидкий рисунок, маркери, папір) та елементами сторібордингу. Цифрові інструменти згадуються рідко й фрагментарно [11; 15; 20; 22]. Це контрастує з європейським гібридним підходом, де скетчинг інтегровано в усі проєктні дисципліни з crits та цифровими платформами [7; 12; 16; 17; 19]. Виділимо пріоритетні напрямки розвитку в українських ЗВО (Рис. 4):

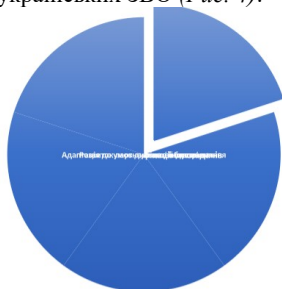

Рис. 4. Пріоритетні напрямки розвитку в українських ЗВО [5; 11; 15].

На основі вивченого європейського досвіду пропонується впроваджувати в українських ЗВО гібридну модель викладання дисципліни «Скетчинг для дизайнерів»:

- на 1-2 курсах – переважання традиційних технік (7 %) для формування базових графічних компетенцій;

- на 3-4 курсах – поступове зростання частки цифрових інструментів до 60-70 % (Procreate, Adobe Fresco, Concepts, графічні планшети);

- обов'язкова інтеграція скетчингу в усі проєктні дисципліни (не менше 30 % завдань курсових та дипломних робіт мають включати етап скетчингу);

- регулярне проведення «crits» та перехід до портфоліо, як основного інструменту підсумкового оцінювання;

- використання доступних хмарних і безкоштовних інструментів (Krita, Inkscape, Miro, FigJam) для подолання ресурсних обмежень;

- систематичне підвищення кваліфікації викладачів через онлайн-курси, стажування та партнерства з європейськими ЗВО;

- розвиток співпраці з індустрією (гостьові лекції, спільні проєкти, стажування) для актуалізації навчальних завдань.

Запропонована модель дозволить не лише наблизити українську дизайн-освіту до європейських стандартів, але й забезпечити підготовку фахівців, здатних ефективно працювати в умовах швидких технологічних змін і глобальної конкуренції.

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Проведене дослідження засвідчило, що скетчинг є фундаментальною компетенцією дизайнера, яка інтегрує візуальне мислення, креативність та професійну комунікацію, а його викладання вимагає системного підходу, що виходить за межі технічної підготовки. Європейська дизайн-освіта демонструє ефективність гібридних методик, де традиційні та цифрові техніки поєднуються комплементарно, інтегруючись у проєктну діяльність через формати «crits» та портфоліо-оцінювання. Водночас українська система мистецької освіти зберігає консервативний підхід із переважанням академічного рисунку, що створює розрив між підготовкою випускників та вимогами сучасного ринку праці.

Воєнний стан прискорив необхідність цифрової трансформації, виявивши як системні проблеми ресурсного забезпечення, так і нові можливості для впровадження гнучких форматів навчання. Запропонована модель впровадження дисципліни «Скетчинг для дизайнерів» ґрунтується на принципах поступовості, інтеграції та адаптивності, передбачаючи баланс традиційних і цифрових компонентів, обов'язкову інтеграцію в проєктні дисципліни та використання доступних хмарних інструментів для подолання ресурсних обмежень.

Успішна реалізація цієї моделі вимагає системних змін на нормативному, інституційному та методичному рівнях, а також активізації міжнародної співпраці для гармонізації з європейськими стандартами. Впровадження гібридного підходу дозволить підготувати конкурентоспроможних фахівців, здатних ефективно працювати в умовах технологічних змін та глобальної конкуренції.

Серед перспектив подальших досліджень – лонгитюдне вивчення ефективності запропонованої моделі, порівняльний аналіз з країнами пострадянського простору, дослідження впливу штучного інтелекту на методику викладання скетчингу, а також розробка стандартизованих інструментів оцінювання компетентностей. Актуальними залишаються питання психолого-педагогічної підтримки в умовах воєнного стресу, економічної ефективності цифровізації та адаптації методики скетчингу для потреб післявоєнної відбудови України. Реалізація цих напрямів сприятиме подальшому розвитку дизайн-освіти та підвищенню конкурентоспроможності вітчизняних фахівців.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. BEDA sees design as an opportunity to drive sustainable growth and prosperity across Europe. URL: <https://beda.org/> (дата звернення: 27.02.2026).
2. Leblanc T. Sketching as a thinking process. International conference on engineering and product design education. Loughborough : Loughborough University, Design School, 2015. URL: https://www.designsociety.org/publication/38510/sketching_as_a_thinking_process (дата звернення: 27.02.2026).
3. Yilmaz A. C., Kandemir O. Visual Thinking and Sketching in Design Creativity. *Journal of Sketchle*. 2021. Vol. 1, No. 2. P. 8-13. URL: https://www.researchgate.net/publication/358276985_Visual_Thinking_and_Sketching_in_Design_Creativity (дата звернення: 27.02.2026).
4. Shevchuk K. Sketching as a tool of creativity: Transformation of methods in fashion design. *Art and Design*. 2025. No. 8 (1). P. 118-127. DOI: <https://doi.org/10.30857/2617-0272.2025.1.9>
5. Musiienko O. O. Design education in Ukraine: competency development and European integration in artistic-project training of future design professionals. *Educational Dimension*. 2025. Vol. 13. P. 257-284. DOI: <https://doi.org/10.31812/ed.1112>
6. Zhang H. A study on the visual thinking in the sketching of product design. *Insider Knowledge : DRS Learn X Design Conference / ed. by N. Börekçi, D. Koçyıldırım, F. Korkut, D. Jones*. 2019. P. 2-9. DOI: <https://doi.org/10.21606/learnxdesign.2019.10072>
7. Kennea P., Malcolm R., Siena F. L., Stewart J., Cutts A. The Power Of The Pen/Pencil: Developing A Design Sketching Syllabus To Help 1st Year Product Design Students Communicate Effectively. *DRS2024: Boston, 23-28 June / ed. by C. Gray [et al.]*. 2024. DOI: <https://doi.org/10.21606/drs.2024.400>

8. European Higher Education Area (EHEA). Ukraine in the Bologna Process. 2023. URL: <https://ehea.info/page-ukraine> (дата звернення: [вказіть дату]).

9. Erasmus+ Programme Ukraine. The 2005-2020 Bologna Process in Ukraine: Review Report. 2020. URL: https://erasmusplus.org.ua/wp-content/uploads/2022/03/BolognaStudy_Ukraine2005_2020_NE_O_eng1.pdf (дата звернення: 27.02.2026).

10. Danylenko V., Danylenko L. Design Education in European Countries: Great Britain and Ukraine. *Journal of Visual Art and Design*. 2021. Vol. 13. No. 1. P. 75-93. DOI: <https://doi.org/10.5614/j.vad.2021.13.1.6>

11. Trach A., Tolmach O., Chaikovska I. Transforming Design Education in Ukraine: Insights from Global Best Practices. *Journal of Culture and Modernity*. 2023. Vol. 4. No. 3. DOI: <https://doi.org/10.5430/jct.v12n5p1>

12. Girgin Kayaagaç D., Akdağ G. Digital Sketching in Design Education. *Proceedings of INTED2018 Conference*. 2018. P. 3183-3188. DOI: <https://doi.org/10.21125/inted.2018.0609>

13. Radomska V., Ponkalo S. Reflections on War in Creative Context of Design Education in Ukraine. *Journal of Education Culture and Society*. 2023. Vol. 14. No. 1. P. 551-567. DOI: <https://doi.org/10.15503/jecs2023.1.551.567>

14. Kobylarek A., Madej M., Birova J. The Collapse of the Ethics of the Public Sphere and its Educational Consequences. *Journal of Education Culture and Society*. 2022. Vol. 13. No. 1. P. 5-14. DOI: <https://doi.org/10.15503/jecs2022.1.5.14>

15. Honcharuk V., Bugaenko T., Shevchuk I., Liubchenko N., Bezlatnia L. Educational Innovation and Digital Transformation: Interconnection and Prospects for Ukraine. *Futurity Education*. 2024. Vol. 4. No. 2. P. 61-85. DOI: <https://doi.org/10.57125/FED.2024.06.25.04>

16. Ursu N., Hutsul I., Luts S., Paur I., Takirov T. Innovative technologies in teaching art disciplines in educational institutions. *Journal of Educational Technology Development and Exchange (JETDE)*. 2024. Vol. 17. No. 1. P. 239-255. DOI: <https://doi.org/10.18785/jetde.1701.14>

17. Royal College of Art. MA Industrial Design Curriculum. 2025. URL: <https://www.rca.ac.uk/study/programme-finder/?full-time=true&part-time=true> (дата звернення: 27.02.2026).

18. Central Saint Martins. BA Graphic Design Programme. 2024. URL: <https://www.falmouth.ac.uk/> (дата звернення: 27.02.2026).

19. Politecnico di Milano. BSc Product Design Syllabus. 2024. URL: <https://www.polimi.it/en/education/laurea-programmes/programme-detail/product-design> (дата звернення: 27.02.2026).

20. Вступ на кафедру рисунка ОПІ «Анімаційний рисунок» в НАОМА – рисунок як форма мислення: століття академічного досвіду та сучасні виміри URL: <https://naoma.edu.ua/news/vstup/vstup-na-kafedru-rysunka-opp-animacijnyj-rysunok-v-naoma/> (дата звернення: 27.02.2026).

21. Опис ОПІ «Анімаційний рисунок» бакалаврський рівень URL: https://naoma.edu.ua/navchannya/bakalavrskij-programy/animacijnyj-rysunok/?fbclid=IwZXh0bgNhZW0CMTAAYnJpZBEUVVGDg5R1U0NjZJSVVJSwEe4h5yZsqNFDyvSOHJdv2cFH9IbCUt9qLe8Wec8x5bRiQ82yH9OLWac5sFNeU_aem_hNwFH9h88m2YsiUieVRKTA (дата звернення: 27.02.2026).

22. Каталог вибіркових дисциплін URL: <https://naoma.edu.ua/studentam/kvd/023omdmr/023okrb/> (дата звернення: 27.02.2026).

REFERENCES

1. BEDA sees design as an opportunity to drive sustainable growth and prosperity across Europe. URL: <https://beda.org/>
2. Leblanc, T. (2015). Sketching as a thinking process. International conference on engineering and product design education. Loughborough : Loughborough University, Design School. URL: https://www.designsociety.org/publication/38510/sketching_as_a_thinking_process

3. Yılmaz, A. C., Kandemir, O. (2021). Visual Thinking and Sketching in Design Creativity. *Journal of Sketchle*. 1 (2). P. 8-13. URL: https://www.researchgate.net/publication/358276985_Visual_Thinking_and_Sketching_in_Design_Creativity

4. Shevchuk, K. (2025). Sketching as a tool of creativity: Transformation of methods in fashion design. *Art and Design*. 8 (1). P. 118-127. DOI: <https://doi.org/10.30857/2617-0272.2025.1.9>

5. Musiienko, O. O. (2025). Design education in Ukraine: competency development and European integration in artistic-project training of future design professionals. *Educational Dimension*. Vol. 13. P. 257–284. DOI: <https://doi.org/10.31812/ed.1112>

6. Zhang, H. (2019). A study on the visual thinking in the sketching of product design. *Insider Knowledge : DRS Learn X Design Conference / ed. by N. Börekçi, D. Koçyıldırım, F. Korkut, D. Jones*. P. 2-9. DOI: <https://doi.org/10.21606/learnxdesign.2019.10072>

7. Kennea, P., Malcolm, R., Siena, F. L., Stewart, J., Cutts, A. (2024). The Power Of The Pen/Pencil: Developing A Design Sketching Syllabus To Help 1st Year Product Design Students Communicate Effectively. *DRS2024: Boston*, 23-28 June / ed. by C. Gray [et al.]. DOI: <https://doi.org/10.21606/drs.2024.400>

8. European Higher Education Area (EHEA). *Ukraine in the Bologna Process*. 2023. URL: <https://eha.info/page-ukraine>

9. Erasmus+Programme Ukraine. *The 2005-2020 Bologna Process in Ukraine: Review Report*. 2020. URL: https://erasmusplus.org.ua/wp-content/uploads/2022/03/BolognaStudy_Ukraine2005_2020_NE_O_eng1.pdf

10. Danylenko, V., Danylenko, L. (2021). Design Education in European Countries: Great Britain and Ukraine. *Journal of Visual Art and Design*, 13 (1), 75-93. DOI: <https://doi.org/10.5614/j.vad.2021.13.1.6>

11. Trach, A., Tolmach, O., Chaikovska I. (2023). Transforming Design Education in Ukraine: Insights from Global Best Practices. *Journal of Culture and Modernity*. 4 (3). DOI: <https://doi.org/10.5430/jct.v12n5p1>

12. Girgin Kayaagaç, D., Akdağ, G. (2018). Digital Sketching in Design Education. *Proceedings of INTED2018 Conference*. P. 3183-3188. DOI: <https://doi.org/10.21125/inted.2018.0609>

13. Radomska, V., Ponkalo, S. (2023). Reflections on War in Creative Context of Design Education in Ukraine. *Journal of Education Culture and Society*. 14 (1). P. 551-567. DOI: <https://doi.org/10.15503/jecs2023.1.551.567>

14. Kobylarek, A., Madej, M., Birova, J. (2022). The Collapse of the Ethics of the Public Sphere and its Educational Consequences. *Journal of Education Culture and Society*. 13 (1). P. 5-14. DOI: <https://doi.org/10.15503/jecs2022.1.5.14>

15. Honcharuk, V., Bugaenko, T., Shevchuk, I., Liubchenko, N., Bezlatnia, L. (2024). Educational Innovation and Digital Transformation: Interconnection and Prospects for Ukraine. *Futurity Education*. 4 (2). P. 61-85. DOI: <https://doi.org/10.57125/FED.2024.06.25.04>

16. Ursu, N., Hutsul, I., Luts, S., Paur, I., Takirov, T. (2024). Innovative technologies in teaching art disciplines in educational institutions. *Journal of Educational Technology Development and Exchange (JETDE)*. 17 (1). P. 239-255. DOI: <https://doi.org/10.18785/jetde.1701.14>

17. Royal College of Art. *MA Industrial Design Curriculum*. 2025. URL: <https://www.rca.ac.uk/study/programme-finder/?full-time=true&part-time=true>

18. Central Saint Martins. *BA Graphic Design Programme*. 2024. URL: <https://www.falmouth.ac.uk/>

19. Politecnico di Milano. *BSc Product Design Syllabus*. 2024. URL: <https://www.polimi.it/en/education/laurea-programmes/programme-detail/product-design>

20. Vstup na kafedru rysunku OPP «Animatsiyniy rysunok» v NAOMA – rysunok yak forma myslennia: stolittia akademichnoho dosvidu ta suchasni vymiry [Admission to the Drawing Department, Educational Program «Animation Drawing» at NAOMA – drawing as a form of thinking: a century of academic experience and modern dimensions]. URL: <https://naoma.edu.ua/news/vstup/vstup-na-kafedru-rysunka-opp-animacziyniy-rysunok-v-naoma/>

21. Opys OPP «Animatsiyniy rysunok» bakalavrskiy riven [Description of the Educational Program «Animation Drawing», bachelor's level]. URL: https://naoma.edu.ua/navchannya/bakalavrski-programy/animacziyniy-rysunok/?fbclid=IwZXh0bgNhZW0CMTEAAAYnJpZBExUVVGDg5R1U0NjZJSVVJSwEe4h5yZsqNFDyvSOHJdv2cFH9IbCUt9qLe8Wec8x5bRiQ82yH9OLWac5sFNeU_aem_hNwFH9h88m2YsiUieVRKTA

22. *Kataloh vybirkovykh dystyiplin [Catalog of elective disciplines]*. URL: <https://naoma.edu.ua/studentam/kvd/023omdmr/023okrb/>

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

БЕРИНЕЦЬ Володимир – аспірант, викладач кафедри рисунку Закарпатської академії мистецтв.

Наукові інтереси: художня освіта, візуальна культура, скетчинг, дизайн-освіта.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

BERYNETS Volodymyr – postgraduate student, lecturer at the Department of Drawing Transcarpathian Academy of Arts.

Scientific interests: art education, visual culture, sketching, design education.

Стаття надійшла до редакції 03.03.2026 р.

Стаття прийнята до друку 15.03.2026 р.

УДК: 371.132:159.962.7

DOI: 10.36550/2415-7988-2026-1-223-130-133

ISSN 2415–7988 (Print) ISSN 2521–1919 (Online)

БАДЮЛ Людмила –

старший викладач кафедри іноземних мов

Одеського національного економічного університету

ORCID: orcid.org/0000-0002-7191-5297

e-mail: lutik721112@gmail.com

ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОФЕСІЙНОГО САМОВИХОВАННЯ МАЙБУТНІХ ПЕДАГОГІВ

У статті розглядається професія педагога, яка має власну специфіку та полягає у спрямованості на іншу людину. Власна особистість педагога є найважливішим “робочим інструментом” у його професії. Чим досконаліший цей інструмент, тим успішніший професійний результат.

Отже, особистісне зростання педагога, його прагнення особистісного вдосконалення – неодмінна умова досягнення ним результативності та якості процесів навчання та виховання.

Рушійною силою та джерелом самовиховання педагога є потреба у самозміні та самовдосконаленні. Потреба у професійному самовихованні, самовдосконаленні не виникає сама собою, вона з’являється тоді, коли педагогічна діяльність набуває в очах педагога особистісної, глибоко усвідомленої цінності. Процес професійного самовиховання надзвичайно індивідуальний.